

УДК 352.7

О. В. Турій,
аспірант кафедри філософії, теорії та історії державного управління,
Національна академія державного управління при Президентові України

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ І ЗАРУБІЖНІЙ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

O. Turii,
PhD student of the Department of Philosophy, Theory and History of Public Administration,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

THE STATE OF THE STUDY OF THE INTERACTION OF PUBLIC ORGANIZATIONS AND LOCAL
AUTHORITIES IN DOMESTIC AND FOREIGN SCIENTIFIC LITERATURE

Статтю присвячено аналізу та теоретичному обґрунтуванню дослідження взаємовідносин органів місцевого самоврядування з громадськими організаціями. У статті проаналізовано вітчизняний та зарубіжний досвід такого дослідження з метою його подальшої адаптації в Україні.

The article is devoted to the analysis and theoretical aspect of studying the interaction between local authorities and public organizations. The article is devoted to the analysis of domestic and foreign experience for its further adaptation in Ukraine.

Ключові слова: моделі функціонування та взаємодії, громадські організації, органи місцевого самоврядування.

Key words: model of functioning and interaction, public organizations, local self-government bodies.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Аналіз сучасного стану взаємовідносин органів місцевої влади з громадськими організаціями в Україні свідчить про потребу в пошуку нових форм таких відносин, які б відповідали як вимогам сьогодення, так і завданням, пов'язаним із співпрацею влади і громадянського суспільства. Саме тому назріла актуальна потреба у вивченні та аналізі проведених досліджень функціонування громадських організацій та їх співпраці з органами місцевого самоврядування.

У сучасній науковій літературі на сьогодні досліджується досить широке коло проблем, які відображають взаємовідносини між органами місцевого самоврядування і громадськими організаціями. Науковцями вивчаються питання формування та розвитку громадянського суспільства, механізми взаємодії громадськості й органів місцевої влади тощо.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ СТАТТІ

Метою статті є аналіз дослідженості та висвітлення у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі питання взаємодії органів місцевого самоврядування та громадських об'єднань на рівні територіальної громади, а також розробка пропозицій щодо подальшого дослідження аспектів взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості на рівні територіальної громади.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Стан та перспективи розвитку системи місцевого самоврядування в Україні плідно досліджують Б. Андрусьок, В. Бабаєв, В. Барков, Ю. Битяк, А. Гошко, О. Кіндратець, І. Козюра, В. Куйбіда, Ю. Куц, В. Мамонova,

О. Михайловська, Ю. Панейко, Т. Розова, В. Рубцов, А. Ткачук, Н. Федчун, В. Шаповал та ін.

Зокрема М. Логунова, М. Пірен, В. Ребало, В. Тертичка. досліджували концептуальні питання державної політики та механізми її впровадження в Україні, співпраці різних державних та недержавних інституцій в сучасних умовах.

В. Рубцов, С. Телешун досліджували питання розвитку громадянського суспільства в Україні, В. Купрій — стан та динаміку розвитку неурядових організацій України, питання організації громадянського суспільства як суб'єктів вироблення державної політики, досліджував проблематику громадських експертиз та громадського моніторингу діяльності органів влади.

Окремі аспекти співпраці органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями розглядаються у працях науковців та практиків: О. Бойко-Бойчук, В. Вакулєнко, А. Карась, С. Круглик, О. Скрипнюк, Л. Усаченко, В. Федоренко, В. Цвих та ін.

Такі вчені, як Л. Аверкієва, О. Ахієзер, М. Бахтін, М. Бубер, В. Давиденко, Ф. Кирилюк, О. Лазор, А. Маршалл, В. Мартиненко, Л. Пашко, А. Пігалєв у своїх працях розглядають питання посилення соціальної взаємодії та соціального партнерства суб'єктів державного та регіонального управління з громадянським суспільством.

Роль і місце соціального діалогу у взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства досліджують Н. Балабанова, М. Баглай, Т. Бородіна, П. Ворона, О. Горбунова-Рубан, Н. Гриценко, Н. Діденко, С. Дубенко, В. Кампо, В. Кравченко, О. Крутій, В. Кудашов, Н. Нечитайло, Н. Нижник, О. Петроє, В. Пилипенко, О. Радченко, В. Руденко, А. Силенко, О. Скрипнюк, М. Талан, Г. Щедрова та ін.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Віддаючи належне теоретичному та практичному значенню досліджень вітчизняних та закордонних вчених, не можна не помітити недостатній рівень розробленості питань інституціональної форми та концептуальних моделей організації влади на місцях, відсутність комплексного розгляду функціонування та розвитку системи соціальної взаємодії органів місцевого самоврядування, територіальних громад та громадянського суспільства. Сьогодні в Україні бракує наукових праць, у яких би розкривалися питання оптимізації взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю, методи, форми та механізми її реалізації.

У наукових працях здебільшого подається дещо фрагментарний аналіз участі суб'єктів місцевого самоврядування у процесах соціальної взаємодії. Невивченими залишаються й особливості зарубіжних форм функціонування громадських неурядових організацій з органами місцевої влади.

Сучасний період розвитку людства характеризується надзвичайно високою динамікою соціальних змін й інтенсивним запровадженням новітніх технологій. Соціальна взаємодія органів місцевого самоврядування та громадянського суспільства як науковий феномен є

предметом уваги багатьох дослідників. У той же час недостатньо обґрунтованим залишається її державно-управлінський аспект.

В останні десятиріччя ХХ ст. та на початку ХХІ ст. у теорії соціальної взаємодії відбулися суттєві зміни, які зумовили перегляд низки положень стосовно ефективності самоврядних механізмів взаємодії з громадськістю, що потребує з'ясування таких ключових питань, як інтерпретація і подальша операціоналізація базових категорій, переосмислення сутності феномена соціальної взаємодії органів місцевого самоврядування та громадських організацій.

Головним методологічним підходом у дослідженні виступає уточнення та оновлення понять, які використовуються при вивченні динаміки соціальної взаємодії: "місцеве самоврядування", "місцеве управління", "взаємодія з громадськістю", "соціальне партнерство", "регіональна політика" та ін., які є взаємопов'язаними складовими колективного права, що полягає в можливості членів громадських організацій брати участь у вирішенні питань місцевого значення і розглядається у двох аспектах: матеріальному (право громади самостійно вирішувати локальні питання) й інституційному (як система форм реалізації цього права).

Дослідники стверджують, що у визначенні сутності понять з проблеми взаємодії з інститутами громадянського суспільства існує суттєва розбіжність. Різні вчені часто оперують спорідненими поняттями і термінами, однак не завжди вкладають у них однаковий зміст. Тому соціальна взаємодія класифікується як постійна співпраця самоуправлінських організацій, що обираються місцевим населенням, з державними органами управління та територіальною громадою на принципах співпраці, пошуку компромісів, узгодженості дій в реалізації своїх інтересів на демократичних засадах [8, с. 24].

Сучасна теорія соціальної взаємодії в Україні розвивається переважно шляхом емпіричного висвітлення окремих її аспектів, внаслідок чого її сутнісна характеристика залишається фрагментарною. Узагальнення різних наукових підходів і визначень дозволяє стверджувати, що розвиток демократії в Україні вимагає вдосконалення механізмів взаємодії громадян і органів публічної влади.

Так, Кононенко М. стверджує, що ефективною формою залучення громадян до вирішення місцевих проблем є соціальне партнерство, яке створює передумови запровадження механізмів демократизації управління. Комплекси методів соціально-партнерського управління цілеспрямовано впливають на суспільство, групу, колектив. За допомогою цих методів забезпечується реалізація основних функцій партнерського управління [7, с. 165].

Вітчизняний та зарубіжний досвід свідчить, що важливу роль у налагодженні партнерських відносин відіграють асоціації органів місцевого самоврядування, громадських організацій та об'єднань за умови їх представницького характеру та законодавчого визначення функцій, засад взаємовідносин з органами державної влади, що потребує поширення в Україні.

Вирішення проблем організації територіальної влади на місцях прискорить впровадження механізмів сти-

мулювання соціально-економічного розвитку депресивних територій, запровадження соціальних стандартів і ефективних механізмів соціального захисту населення, незалежно від місця проживання громадян [6, с. 86—89].

Зокрема В. Баштанником встановлено, що інтегративний аналіз напрямів формування механізму взаємодії має об'єднувати дослідження взаємовпливу громадських організацій, ЗМІ, органів влади, партій на суспільно-політичні процеси. Визначено також зростання ролі громадських організацій у державотворчих процесах та їх вплив на виникнення і становлення політичних партій. Наголошено на суспільних функціях громадських організацій у процесі формування механізму владно-партійної взаємодії на регіональному і місцевому рівнях [1, с. 4—5].

Іванченко В. пропонує визнати взаємовплив органів влади, політичних партій, громадських організацій як пряму форму владно-партійної взаємодії, що реалізується шляхом представництва інтересів населення у суспільному житті, та опосередковану форму, що реалізується ЗМІ. Доведено, що діяльність ЗМІ є засобом суспільно-політичного діалогу, громадського обговорення з метою формування громадянського консенсусного механізму, актуалізовано вплив ЗМІ на рівень політичної культури суб'єктів суспільно-політичних відносин. Для ґрунтовнішого наукового дослідження запропоновано систему "громадяни — громадські організації — політичні партії — ЗМІ — органи влади" [5, с. 90—91].

У дисертації (2007 р.) Н. Піроженко "Механізми становлення та розвитку соціального партнерства органів публічної влади і неурядових некомерційних організацій" [12, с. 6—7] представлено цілісну концепцію комплексного механізму державного управління процесом становлення і розвитку соціального партнерства органів публічної влади, місцевого самоврядування і неурядових некомерційних організацій, яка базується на нових теоретико-методологічних і практичних підходах, об'єднує організаційні, правові, економічні, кадрові та інші механізми і передбачає використання сучасних управлінських технологій. Феномен соціального партнерства розглядається як складова соціального механізму демократичного урядування. Автор узагальнює вітчизняний і зарубіжний досвід партнерства органів публічної влади та їх політики щодо неурядових некомерційних організацій. Обґрунтовуються також актуальні завдання щодо забезпечення дієвого впливу держави на процес соціального партнерства органів публічної влади неурядових некомерційних організацій за умов розбудови демократичного урядування в Україні та розроблено практичні рекомендації їх реалізації.

У дисертаційній роботі (2007 р.) "Експлікація місцевого самоврядування в програмах політичних партій України" П. Ворона [4, с. 11—14], обґрунтовує шляхи вдосконалення системи місцевого самоврядування в Україні як складової публічної влади та висвітлює роль політичних партій у цих процесах. Автор детально аналізує теоретичні засади розвитку місцевої демократії на сучасному етапі формування громадянського суспільства. На основі узагальнення світового досвіду, конвент-

аналізу документів політичних партій та виборчих блоків, Європейської хартії місцевого самоврядування описано три основні моделі системи місцевого самоврядування, запропоновані партіями: радикальна, еволюційна, радянська.

Ладиченко В. у своїх роботах прийшов до висновку, що формами взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах формування останнього можуть стати: а) взаємна цілеспрямована дія держави на громадянське суспільство і громадянського суспільства на державу, при певних межах втручання в цілях ефективного і якісного виконання ними їх завдань і функцій; б) взаємодопомога держави і громадянського суспільства в правовій формі і за наявності справжнього правосуддя; в) взаємний контроль держави і громадянського суспільства, зокрема силами правозахисних організацій, інституту Уповноваженого з прав людини тощо; г) участь громадянського суспільства в здійсненні державної влади шляхом впливу на неї через виборчу систему, засоби масової інформації, а також здійснення влади через органи місцевого самоврядування; д) взаємна відповідальність громадянського суспільства і держави; ж) співпраця громадянського суспільства і держави по адаптації до реальних умов різних форм власності, включаючи приватну власність на землю; з) співпраця інститутів громадянського суспільства і державної влади у вирішенні внутрідержавних соціальних і культурних проблем: охорона навколишнього природного середовища, розвиток науки, охорона здоров'я, освіта, культура, тощо; і) взаємодія громадянського суспільства і держави з міждержавною системою при вирішенні проблем глобального характеру [8, с. 22—23].

Дослідник В. Місюра присвятив свою дисертаційну роботу (2006 р.) "Особливості взаємодії політичних партій та органів місцевого самоврядування в розбудові громадянського суспільства в Україні (державно-управлінський аспект)" [10, с. 3] аналізу особливостей взаємодії політичних партій та органів місцевого самоврядування. Автор визначає і обґрунтовує основні напрями і механізми оптимізації взаємодії політичних партій та органів місцевого самоврядування в умовах розбудови громадянського суспільства в Україні.

У дисертації на основі системного підходу висвітлено процеси інституціоналізації органів місцевого самоврядування та їх взаємодії з суб'єктами громадянського суспільства як механізму державного управління. Значна увага приділяється вивченню та узагальненню позитивного досвіду співпраці державної влади та політичних партій на всіх рівнях державного управління та місцевого самоврядування країн розвинутої демократії й постсоціалістичних держав Європи і визначенню напрямів впровадження такого досвіду в Україні.

В. Новак у своєму дисертаційному дослідженні (2008 р.) "Організаційно-правові питання соціального партнерства органів державної влади та громадських об'єднань в Україні: стан та перспективи розвитку" [11, с. 15—17] здійснив системний аналіз організаційно-правих питань соціального партнерства органів державної влади та громадських об'єднань в Україні, розробив рекомендації та пропозиції щодо перспектив розвитку соціального партнерства. Автор розкрив зміст поняття

соціального партнерства органів державної влади та громадських об'єднань в Україні, дослідив сутність громадських об'єднань як визначальної основи демократизації держави та суспільства. Розроблено також механізм соціального партнерства органів державної влади та громадських об'єднань в Україні.

Особлива увага приділяється практичній участі інститутів громадянського суспільства у розвитку місцевого самоврядування в Україні. Висвітлено міжнародний досвід соціального партнерства органів державної влади та громадських об'єднань, окреслено напрями розвитку соціального партнерства. На думку автора, на сучасний розвиток політичних партій і партійної системи в Україні впливають такі фактори, як слабкість громадянського суспільства, відсутність соціальних груп зі своїми сформованими стабільними інтересами, нерозвиненість приватної власності, що становить фундамент незалежності індивіда від держави тощо. Зазначені фактори свідчать про те, що сучасні українські партії є досить аморфними утвореннями.

У дисертації К. Вінцукевич "Громадські організації у політичному процесі сучасної України" (2010) вперше в українській політології було проведено комплексний аналіз впливу громадських організацій на політичний процес в сучасній Україні на кожній із його стадій, а саме: конституювання політичної системи; відтворення основних ознак елементів політичної системи та взаємодія між її основними інститутами; підготовка, прийняття політичних рішень і контроль за їх виконанням [3, с. 17].

Виявлено та розкрито основні механізми співпраці громадських організацій з органами державної влади, місцевого самоврядування, політичними партіям, проаналізовано форми участі громадських організацій у виборчих процесах.

Запропоновано поняття "громадське лобіювання" як механізм впливу громадських організацій на процес прийняття політичного рішення та розкрито його особливості. Визначено основні механізми громадського контролю за виконанням політичних рішень та функціонуванням політичних інститутів.

У закордонній політичній науці дослідження політичних процесів взаємодії громадських організацій з органами влади на регіональному та місцевому рівнях має сталу традицію. У другій половині 1970-х рр. у політичних дослідженнях виокремився новий сегмент — "локальні політичні дослідження", основу якого заклали праці американських та європейських дослідників.

Вчені із США здебільшого опиралися на емпіричні дослідження, які проводилися в рамках соціології міста, а тому мали прикладний характер. Європейці ж займалися передусім теоретичними розробками [9]. Зокрема проблему взаємодії громадських організацій з органами місцевого самоврядування піднімали у своїх працях такі відомі західні дослідники, як Б. Андерсон, Р. Брюейкер, Е. Вілсон, Е. Гелнер, В. Кимлічка, С. Ліпсет, С. Роккан, Е. Сміт, Д. Шварцмантель та ін.

Більш широке розуміння участі громадських організацій у політиці місцевого рівня зустрічається в американській дослідницькій літературі. Тут підкреслюється, що участь громадян у прийнятті рішень місцевого значення реалізується через колективну діяльність з

досягнення спільного соціально значимого результату. При цьому держава, державні установи можуть регулювати лише спосіб реалізації таких рішень [2, с. 310—311].

Натомість європейські дослідники стверджують, що громадські організації можуть виступати законними лобістами прийняття тих чи інших рішень органами місцевого самоврядування, на користь членів громадських організацій [13, с. 99—100].

ВИСНОВКИ

Виходячи з викладеного, зазначимо, що у вітчизняній науці протягом 1999—2017 рр., попри чималий інтерес науковців до проблеми формування і реалізації державної політики сприяння розвитку громадських організацій, досі не здійснювався її комплексний системний аналіз. Тому вказана проблема ще чекає на своє дослідження. У перспективі подальших досліджень необхідно:

- здійснення аналізу наукових джерел, нормативно-правових актів України, інших держав та світового досвіду формування і реалізації взаємодії громадянського суспільства з органами місцевого самоврядування;

- визначення ролі та місця держави у процесах розвитку громадянського суспільства в умовах політичного плюралізму, демократії та автономності місцевого самоврядування;

- прогнозування перспектив та виявлення пріоритетних напрямів розвитку громадських організацій України через їх вплив на діяльність органів місцевої влади;

- окреслення механізмів державного управління та формування практичних рекомендацій щодо здійснення державної політики сприяння розвитку взаємодії громадських організацій з органами місцевого самоврядування тощо.

Література:

1. Баштанник В.В. Державне управління в системі владно-партійної взаємодії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з державного управління: спец. 25.00.01 "Теорія та історія державного управління" / В.В. Баштанник. — К., 2002. — 20 с
2. Бобро А. Досвід реалізації функції забезпечення зв'язків урядів з громадськістю в країнах Європейського Союзу і США та напрями використання його в Україні // Формування демократичного та ефективного державного управління в Україні: матеріали наук.-практ. семінару. 11—12 березня 2002 р. / За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. — К.: Вид-во УАДУ, 2002. — С.305-312
3. Вінцукевич К.М. Громадські організації у політичному процесі сучасної України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політичних наук.: спец. 23.00.02 — політичні інститути та процеси / К.М. Вінцукевич. — К., 2010. — 20 с
4. Ворона П.В. Експлікація місцевого самоврядування в програмах політичних партій України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.04 "Регіональне управління" / П.В. Ворона. — Х., 2007. — 19 с.

5. Іванченко В.М. Актуальні проблеми наукових досліджень державної політики сприяння розвитку партійно-політичної системи України / В.М. Іванченко // Стратегічні пріоритети. — № 3 (12). — 2009 р. — С. 87—92.

6. Кононенко М.М. Соціальна солідарність в європейській державно-управлінській думці / М.М. Кононенко // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади: матер. II Всеукраїнської наук.-практ. конф. 4 грудня 2007 р. — Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. — С. 86—89.

7. Кононенко М.М. Соціальна солідарність: витоки, зміст та значення для ефективної взаємодії місцевої влади з громадянами / М.М. Кононенко // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. — Х., 2007. — № 2 (32). — С. 160—167.

8. Ладиченко В. Проблеми взаємодії держави і громадянського суспільства / В. Ладиченко // Публічне право. — № 4 (24). — 2016. — С. 18—25.

9. Лендьял М. Сучасні методологічні підходи до дослідження локальних політичних процесів (на прикладі країн Центрально-Східної Європи) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://filos.lnu.edu.ua/bulletin_philosophy/ua/docs/visnyk01/articles/lendiel.pdf.

10. Місюра В.Я. Особливості взаємодії політичних партій та органів місцевого самоврядування в розбудові громадянського суспільства в Україні (державно-управлінський аспект): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 "Механізми державного управління" / В. Я. Місюра. — К., 2006. — 20 с.

11. Новак В.В. Організаційно-правові питання соціального партнерства органів державної влади та громадських об'єднань в Україні: стан та перспективи розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.01 "Теорія та історія державного управління" / В.В. Новак. — К., 2008. — 20 с.

12. Піроженко Н.В. Механізми становлення та розвитку соціального партнерства органів публічної влади і неурядових некомерційних організацій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 "Механізми державного управління" / Н.В. Піроженко. — О., 2007. — 20 с.

13. Янг Е. Як написати дієвий аналітичний документ у галузі державної політики: Практичний посібник для радників з державної політики у Центральній та Східній Європі / Е. Янг, Л. Куїнн [пер. з англ. С.Соколик; наук. ред. пер. О. Кілієвич]. — К.: "К.І.С.", 2003. — 120 с.

References:

1. Bashtannik, V.V. (2002), "State administration in the system of power-party interaction: author's abstract", Ph.D. Thesis, Theory and History of Public Administration, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

2. Bobro, A. (2002), "The Experience of Implementing the Functioning of Government Relations with the Public in the Countries of the European Union and the USA and the Directions of Its Use in Ukraine", Materialy nauk.-prakt. konferencii Formuvannya demokratychnoho ta efektyvnoho derzhavnoho upravlinnya v Ukrayini [Conference

Proceedings of the International Conference "Formation of Democratic and Effective Public Administration in Ukraine"], Mizhnarodna konferentsiya [International conference], National University, Kyiv, Ukraine, pp. 305—312.

3. Vinzukevich, K.M. (2010), "Public organizations in the political process of modern Ukraine", Ph.D. Thesis, Political Institutions and Processes, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

4. Vorona, P.V. (2007), "Explication of local self-government in programs of political parties of Ukraine", Ph.D. Thesis, Regional Administration, Kharkiv Regional Institute of Public Administration, Kharkiv, Ukraine

5. Ivanchenko, V.M. (2009), "Actual problems of scientific researches of the state policy of promoting the development of party political system of Ukraine", Stratehichni priorytety, vol. 3 (12), pp. 87—92.

6. Kononenko, M.M. (2007), "Social solidarity in the European state-management thought", Zbirka dopovidej na Mizhnarodnij konferentsii [Conference Proceedings of the International Conference], II Mizhnarodna konferentsiya [II International conference], National University, Poltava, Ukraine, pp. 86—89.

7. Kononenko, M.M. (2007), "Social solidarity: origins, content and significance for effective interaction of local authorities with citizens", Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnya, vol. 2 (32), pp. 160—167.

8. Ladichenko, V. (2016), "Problems of State and Civil Society Interaction", Publichne pravo, vol. 4 (24), pp. 18—25.

9. Lendiel, M. (2014), "Modern methodological approaches to the study of local political processes (for example, the countries of Central and Eastern Europe)", Byuleten? filosofiya, [Online], vol. 1, available at: http://filos.lnu.edu.ua/bulletin_philosophy/ua/docs/visnyk01/articles/lendiel.pdf (Accessed 17 Aug 2014).

10. Misyura, V.Ya. (2006), "Peculiarities of the interaction of political parties and local self-government bodies in the development of civil society in Ukraine (state-management aspect)", Ph.D. Thesis, Mechanisms of state administration, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

11. Novak, V.V. (2008), "Organizational-legal issues of social partnership of state authorities and public associations in Ukraine: state and prospects of development", Ph.D. Thesis, Theory and History of Public Administration, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

12. Pirozhenko, N.V. (2007), "Mechanisms of formation and development of social partnership of public authorities and non-governmental non-profit organizations", Ph.D. Thesis, Mechanisms of state administration, Odessa Regional Institute of Public Administration, Odessa, Ukraine.

13. Yang, E. (2003), Yak napysaty diyevyy analitychnyy dokument u haluzi derzhavnoyi polityky: Praktychnyy posibnyk dlya radnykiv z derzhavnoyi polityky u Tsentral'niy ta Skhidniy Yevropi [How to write an effective policy paper on public policy: Practical guide for state policy advisers in Central and Eastern Europe], K.I.S., Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 22.08.2017 р.